

Çağatay Türkçesiyle Yazılmış Bir “İsnād-ı Nâd-ı ‘Alî”

Merve KOLİKPİNAR¹

Öz: *Ali*'ye çağrı anlamına gelen Nâd-ı Ali duası, Alevi-Bektaşî geleneğinde önemli bir yere sahiptir. Zor durumlarda yardım istemek için okunan ve birçok faydası olduğuna inanılan duanın, Uhud Savaşı sırasında zor durumda kalan Hazreti Muhammed'e Cebrail tarafından öğretildiğine inanılır. İncelenen eserin ilk satırından itibaren Alevi-Bektaşî toplulukları tarafından okunan Nâd-ı Ali duasının faydalarını anlatan Çağatay Türkçesinde bir metin olduğu anlaşılmaktadır. Oxford Üniversitesi Bodleian Kütüphanesi'nde (MS. Ind. Inst. Pers. 122) kataloglanan eser, iki Farsça metin içeren bir mecmuanın son kısmındaki altı yapraktan oluşmaktadır. Kolofon ya da yazar/istinsahçı hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. 1a, 1b, 2a, 2b, 5a, 6a ve 6b numaralı yapraklarda 15 satır, diğer yapraklarda ise 14 satır bulunmaktadır. Metin etiketlenmemiştir. Nâdü'l-Âli duasının okunmasının faydalarının anlatıldığı eserde duanın Arapça versiyonu veya Arapça tercümesi bulunmamaktadır. Bu çalışmada Nâd-ı Ali hakkında bilgi verildikten sonra metnin tercümesi ve Türkiye Türkçesine aktarımı ile Çağatay Türkçesinden farklılaşan dil özellikleri incelenmiştir. Neşredilen her yeni metnin Türk dili çalışmalarına katkı sunarak henüz aydınlatılmamış olan bazı dil hususiyetlerini çözüme kavuşturacağı düşünülecek şekilde yapılan bu çalışmanın Çağatay Türkçesi ile ilgili araştırmalara fayda sağlaması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çağatay Türkçesi, Doğu Türkçesi, Nâd-ı Ali, Alevi, Bektaşî.

An “İsnād-ı Nâd-ı ‘Alî” Written in Chagatai Turkic

Abstract: The Nâd-ı Ali prayer, which means *call to Ali*, has an important place in the Alevi-Bektashi tradition. It is believed that the prayer, which is recited to ask for help in difficult situations and to which many benefits are attributed, was taught by Gabriel to the Prophet Muhammad, who was in a difficult situation during the Battle of Uhud. From the first line of the analysed work, it is clear that it is a text in Chagatai Turkish describing the benefits of the Nâd-ı Ali prayer recited by the Alevi-Bektashi communities. The work, which is catalogued in the Bodleian Library of Oxford University (MS. Ind. Inst. Pers. 122), consists of six leaves in the last part of a mecmua containing two Persian texts. There is no information about the colophon or the author/copyist. There are 15 lines on the leaves numbered 1a, 1b, 2a, 2b, 5a, 6a and 6b and 14 lines on the other leaves. The text is not labelled. In the work explaining the benefits of reciting the Nâd al-'Ali prayer, there is no Arabic version or the Arabic translation of the prayer. In this study, after providing information about Nâd-ı Ali, the translation of the text and its transcription into Türkiye Turkish as well as the linguistic features that differ from Chagatai Turkish are analysed. The aim of this study is to contribute to the studies on Chagatai Turkish by contributing to the studies of the Turkish language with each newly published text and to clarify some language features that have not yet been clarified.

Keywords: Chagatai Turkish, East Turkish, Nâd-ı Ali, Alevi, Bektashi.

¹ Arş. Gör. Dr., Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, mervekolikpinar@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-2988-5282.

Giriş

Çalışmaya konu olan eser; Oxford Üniversitesi, Bodleian Kütüphanesi MS. Ind. Inst. Pers. 122 katalog kaydıyla bulunan Arap harfleriyle yazılmış Çağatayca bir dinî metindir. İki Farsça eserin yer aldığı bir yazmanın sonuna eklenen eserin içerisinde müellif veya müstensih ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Altı varaktan oluşan metnin 1a, 1b, 2a, 2b, 5a, 6a ve 6b numaralı varaklarında 15; diğer varaklarında 14 satır bulunmaktadır. 5b numaralı sayfada yazı bulunmamaktadır. Muhtemelen sayfanın arka yüzündeki yazıların mürekkep izi ön yüzüne fazla yansıdığı için bu sayfa kullanılmamıştır. Metinde bağlamsal bir kopukluk olmadan diğer yaprağa geçilmiştir. Harekesiz talik hatla yazılmıştır. Yazı, oldukça okunaklıdır. Yazmada istinsah kaydı bulunmamaktadır. Dil özelliklerinden yola çıkarak metnin geç devir Çağatay Türkçesine ait olduğu anlaşılmaktadır.

İlk satırdaki "isnād-ı nād-ı ʿalī bu turur" ifadesinden bunun "Nād-ı Ali" duasının faziletlerini anlatan bir metin olduğu anlaşılmaktadır. Alevi-Bektaşî geleneğinde önemli bir yere sahip olan Nād-ı Ali duası, genellikle zor durumlarda veya yardım istendiğinde Hz. Ali'yi aracı olarak kullanarak Allah'a yakarmak için okunur.

Alevi-Bektaşî ritüelleri içerisinde Hz. Ali'ye duyulan saygının bir yansıması olan ve "Ali'ye Çağrı" anlamına gelen duanın, Uhud Savaşı sırasında Cebrail tarafından Hz. Muhammed'e öğretildiği nakledilir (Sarıkaya, 1998, s. 25). İslam peygamberi Hz. Muhammed komutasındaki Müslüman ordusu ile Mekkeli Ebu Süfyan'ın komutasındaki ordu arasında gerçekleşen Uhud Savaşı'nda, Uhud Dağı'nın eteklerine yerleştirilen okçulara emir gelmeden yerlerini terk etmemeleri söylenir. Ancak Mekke ordusunun geri çekildiğini gören okçular savaşın kazanıldığını düşünerek ganimet toplamak için yerlerini terk ederler. Bu durum Müslüman ordusunun ağır kayıplar vermesine yol açsa da okçular Mekkelileri geri püskürtmeyi başarır. Bu durumun, Hz. Muhammed bir çukura düşüp çaresiz kaldığında Cebrail'in ona öğrettiği Nād-ı Alî duası sayesinde olduğuna inanılır. İnanışa göre Hz. Muhammed bu duayı okuduktan sonra Hz. Ali, onu kuyudan kurtarıp küffar ordusunu tarumar eder (Yıldırım, 2018, s. 351).

Eserde Nād-ı Alî duasının Arapçasına ya da Çağatayca tercümesine yer verilmemekte, bu duayı okumanın faydaları Çağatay Türkçesiyle anlatılmaktadır. Eserde Nād-ı Ali duasının otuz dokuz özelliği sayılır. Çok daha fazla özelliği olduğu ancak okuyucunun ve yazıcının sıkılmaması için kısa tutulduğu belirtilir. Çalışmanın bu bölümünde metnin çeviri yazısı ve Türkiye Türkçesine aktarımı yapılarak Çağatay Türkçesiyle farklılık gösteren dil hususiyetleri incelenmiştir. Metnin çeviri yazısı yapılırken ve sözlük hazırlanırken şu kaynaklardan yararlanılmıştır:

- Bodrogligeti, A. J. (2001). *A grammar of Chagatay*. Muenchen: Lincom Europa.
- Boeschoten, H. (2023). *A dictionary of early middle Turkic*. Leiden: Brill.
- Clauson, S. G. (1972). *An etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish*. London: Oxford University Press.
- Kaçalin, M. S. (2011). *Nevâyi'nin sözleri ve Çağatayca tanıklar*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Kanar, M. (2016). *Büyük Farsça-Türkçe sözlük*. İstanbul: Say.
- Kanar, M. (2016). *Büyük Türkçe-Farsça sözlük*. İstanbul: Say.
- Necip, E. N. (1995). *Yeni Uygur Türkçesi sözlüğü*. (çev. İ. Kurban) Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Räsänen, M. (1969). *Versuch eines etymologischen wörterbuchs der Türksprachen*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Redhouse, S. (1890). *A Turkish and English lexicon*. Constantinople: American Mission.
- Sarı, M. (1980). *El-Mevarid: Arapça-Türkçe lûgat*. İstanbul: Bahar.
- Yusupova, N. (2018). *Türkçe-Özbekçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Çeviri Yazılı Metin

[1a] (1) isnād-ı nād-ı °alī bu turur munıñ hāşşiyeti toladur (2) anıñdın kırk hāşşiyet{ni} beyān kılındı ammā (3) evvel nişābığa yitgüzgey nişābı dört miñ (4) üç yüz kırk üç mertebdür nişābığa yitgürgeñ- (5) -din kin her °adedni hāhlasa oquğay hūdā-yı (6) ta°ālānıñ fermānı bile bîşek hāceti revā bolğay (7) evvel bu du°ānı biş mertebe oquğay du°ā-yı nād-ı (8) °alīnıñ i°tişāmıdur الله صمدى من عند مددى و عليك معتمدى (9) andın du°ā-yı nād-ı °alī- (10) -ni bir mertebe oquğay bu du°ānı biş mertebe o- (11) -quğay ki ihtitāmıdur *yā ebū'l-ğayy eğiñnī²* (12) *yā °alī edriknī³* her oquğanda şubu kısım oquğay (13) maqşūdığa yite kırk hāşşiyetnıñ avvalkıısı (14) budur ki eger kişi bir cem°nıñ arasında giriftār (15) bolup dermānde bolsa tofrağğa yite mertebe

[1b] (1) oqup şol tarafge saçsa hūdā-yı ta°ālānıñ (2) emri bile ol hālāyık maqñūr bolğay ikinçi eger kişi- (3) -nıñ düşmenler arasında qorqunçı bolsa (4) her kün yitmiş iki mertebe okusa düşmenler (5) maqñūr bolğay üçünçi eger kişini sihr ü cādū kılğan (6) bolsa hiç vech bile küşāde bolmasa bu kelimāt- (7) -nı yite mertebe yite cāhdın su alıp şunja dem (8) kılıp gısl kıldursa bir zerre hem şunıñdın (9) içürse sihr bātıllı bolur törtünçi eger kişige (10) zehr birgen bolsa bu du°ānı ıpar u za°ferān bile (11) çīnīğa⁴ bitip suda yup yene on iki mertebe (12) oqup içürse zehr kār kılmağay bişinçi (13) eger ağırıkğa hiç tabīb °ilāc

² Bana yardım et.

³ Beni anla.

⁴ Sözcüğün yazımında ilk hecede gösterilmesi gereken vokal ihmal edilmiştir.

kılalmağan bolsa (14) yitmiş mertebe yamğur suyuğa oqup içürse (15) şifâ tapqay altınçı eger kişiğe bir müşkil iş

[2a] (1) pîş kilse yâ bir ğamge giriftar bolsa ħalâş (2) bolmaq üçün miñ mertebe oqusa ol ğam (3) şādılığa mübeddel bolur işleri köñli- (4) -deki dik kifâyet bolur yitinci eger pādşāhı bir (5) kişiğe ğazab kılur bolsa barguça yite (6) mertebe oqup barsa ğazabı lütf ü °inâyet- (7) -ke ivrülür sikizinçi eger kişi bir tarafge (8) ilçi iberür bolsa üç mertebe ilçi- (9) -niñ kulakığığa oqup iberse elbette (10) sözi ma°kûl bolup pat yangay (11) tokuzunçı azîne küni avvalkı sâ°atde (12) kırk sikiz mertebe oqup her kimge sözlese (13) her kaçça düşmen bolsa hem bu kişiğe mihrbân (14) bolğay onunçı eger kişiğe töhmet bolğan (15) bolsa her şabâh kırk mertebe oqusa

[2b] (1) bu kişidin töhmet köterilgey her kişi (2) bu kişiniñ edebdānlığını ayıtqay ħalâş (3) bolğay on birinçi uyqusı kilmeslik (4) üçün namāz-ı cum°adın kin yigirme biş mertebe (5) oqusa elbette uyqusı def° bolur on (6) ikinçi ğanī vü tevānger bolmaq üçün her bāmdād (7) sözlemesdin ilgeri tokısan bir mertebe (8) oqusa elbette ğanī vü bīniyāz bolğay on (9) üçünçi devlet ü ħaşmeti ziyāde bolmaq (10) üçün her kün biş yüz mertebe oqusa (11) muhteşem ü mükerrem bolğay on törtünçi (12) düşmenni kaydıge almak üçün yitmiş (13) kün her kün yüz on biş mertebe oqusa (14) düşmenleri bu kişiğe mu°tî ü fermān- (15) -berdār bolğay on bişinçi ħacet

[3a] (1) bolğan vaqtde kişiniñ közidin maħfî (2) bolmaq üçün yitmiş mertebe oqusa düşmen- (3) -lerniñ közidin maħcüb bolğay on altınçı (4) düşmenlerniñ tili bağlanmaq üçün on (5) kün her kün on yite mertebe oqusa düşmen- (6) -lerniñ tili beste bolğay on yitinci cemî° murād- (7) -ları ħāşıl bolmaq üçün her kün yigirme tört (8) mertebe oqusa her murādı bolsa ħāşıl bolur (9) on sikizinçi aĝrıklar şifâ tapmaq üçün (10) on kün her kün seksen mertebe oqusa (11) şifâ tapqay on tokuzunçı çeşm-i zaħm (12) üçün til bağlanmaq üçün üç kün (13) her kün yigirme mertebe oqusa yaman közler- (14) -din ve ħāsıdlerniñ tilidin imîn bolur

[3b] (1) yigirminçi gencler zāhir ü keşf bolmaq üçün (2) kırk kün her kün yitmiş mertebe oqusa (3) elbette bu kişiğe gencler zāhir bolğay yigirme birinçi (4) ħazret-i risālet penāh şalli °aleyh ve sellem- (5) -ni tüşide körmek üçün yata du<r>ğan (6) yiride pāklik bile üç miñ mertebe (7) oqusa elbette anħazret şalli °aleyh ve sellem- (8) -ni tüşide körgey yigirme ikinçi esrār-ı (9) ilāhi küşāde bolmaq üçün her kün (10) biş yüz mertebe oqusa esrār

küşāde (11) bolğay yigirme üçünçi maḥbūsdın (12) ḥalāş bolmaḵ üçün yite kün her kün (13) altmış mertebe oḵusa ḥalāş bolğay (14) yigirme törtünçi ber-āmedan-ı ḥacāt ya°nī

[4a] (1) ḥaceti revā bolmaḵ her ḥaceti tamāmıḡa yitmek (2) üçün tokuz kün her kün on biş (3) mertebe oḵusa maṭlabı köñli ḥahlağan- (4) -daḡı dik ḥāşıl bolğay yigirme bişinçi (5) ḡayb sırlar keşf bolmaḵ üçün (6) kırk kün her kün altmış yite mertebe (7) oḵusa esrār-ı °ilm-i ledünnī⁵ni bu kişige (8) küşāde kılgaylar yigirme altınçı düşmen- (9) -ler ḡatlı bolmaḵ üçün olardıñ küşād- (10) -lık tapmaḵ üçün yite kün her kün (11) yitmiş mertebe oḵusa

⁵ Gizli hakikatleri konu alan ve bu yolla insanı manevi kurtuluşa ulaştırdığına inanılan ilim.

düşmenleri (12) maḵhūr u fānī bolḡay yigirme yitiñçi düşmen (13) def^c bolmaḵ üçün sikiz kün her kün (14) yitmiş mertebe oḡusa düşmenlerdin

[4b] (1) imīn bolḡay yigirme sikizinci ʿilm-i ḥikmet (2) taḥşıl kıılmaḵ üçün her kün namāz-ı (3) pişin vaḡtıda yitmiş mertebe oḡusa (4) ʿilm-i ḥikmet muḡa küşāde bolḡay (5) yigirme tokuzunçı niʿmeti ziyāde bolmaḵ (6) ve devleti artmaḵ ve özi uluḡ (7) u bülend bolmaḵ üçün her kün on (8) alta mertebe oḡusa devlet ü niʿmeti (9) ve ref^ceti ziyāde bolḡay otuzunçı (10) ziyādelik küşāde bolmaḵ üçün (11) biş kün her kün dört yüz mertebe (12) oḡusa ziyāde ve küşāde bolḡay (13) otuz birinçi saʿadet üçün (14) maḵşadlarıge yitmek üçün on

[5a] (1) alta kün her kün biş mertebe oḡusa (2) maḵşūdı ḥāşıl bolḡay otuz ikinçi (3) ʿizzet ü şukūh ḥalāyık arasında mertebe (4) tapmaḵ üçün her kün on mertebe (5) oḡusa tapar otuz üçünçi iki kişi- (6) -niñ arasında buḡz u ʿadāvet (7) köterilmek üçün yigirme kün her kün (8) yigirme mertebe oḡusa buḡz u ʿadāvet (9) ara[sı]dın köterilgey otuz (10) törtünçi düşmenni bu maḡalledin ol (11) maḡallege yā bu ividin ol ivige (12) köçürmek ve ḡoḡlamaḵ üçün otuz (13) kün her kün otuz mertebe oḡusa (14) nābūd bolḡay otuz bişinçi cem^cıyyet- (15) -niñ arasında iḡtilāf u ʿadāvet

[5b]⁶

[6a] (1) def^c bolmaḵ üçün otuz kün her (2) kün yigirme biş mertebe oḡusa def^c (3) bolḡay otuz altınçı şecāʿatlik (4) vü dilir bolmaḵ üçün ḡorḡunçaḡ- (5) -lık ve yüreksizlik bu kişidin def^c (6) bolmaḵ üçün yigirme kün her kün (7) illig mertebe oḡusa elbette bu kişi (8) dilir ü şecāʿatlik bolḡay ḡorḡunçaḡ- (9) -lık ve yüreksizlik bu kişidin (10) def^c bolḡay otuz yitiñçi düşmen def^c (11) bolmaḵ üçün alta kün her kün yüz (12) mertebe oḡusa düşmeni ḡār u zebūn (13) bolḡay otuz sikizinci düşmen (14) bu kişige tuḡyān u ʿarbede kılsa (15) anı def^c kıılmaḵ üçün on kün

[6b] (1) her kün miñ mertebe oḡusa düşmen- (2) -din imīn bolḡay bu kişi düşmen- (3) -din muḡaffer ü maḡşūr bolḡay düşmen (4) pest bolḡay otuz tokuzunçı (5) cemī^c küllī vü cüzvī ḡācetleri revā (6) bolmaḵ üçün on miñ (7) yite yüz kırk tokuz mertebe (8) oḡusa cemī^c küllī vü cüzvī ḡācet- (9) -leri revā bolḡay murādlarıḡa yitkey (10) çendān şıfatlar bilen vaşf (11) kıılḡan duʿā muʿazzam u mükerrem bu turur (12) eger cemī^c ḡāşşiyetlerini beyān

⁶ Muhtemelen sayfanın arka yüzündeki yazıların gölgesi ön yüzüne fazlasıyla yansıdığı için bu sayfada yazı yoktur. Metinde kopukluk olmadan diḡer yapraḡa geçilmiştir.

kılsa (13) tavîl bolur oğuğu ve bitgüçi melâl (14) bolur dip muhtaşar kılduk her kim şekk (15) kiltürse kâfir bolur نعوذ بالله من ذلك

Türkiye Türkçesine Aktarım

[1a] Nâd-1 Ali'nin izahı budur: Bunun özellikleri çoktur. Bunlardan kırk özellik anlatıldı ama önce aslına götürülecek(tir). Aslı dört bin üç yüz kırk üç derecedir. Aslına götürdükten sonra (bir kişi) her birini isteyerek okursa ulu Tanrı'nın buyruğu ile şüphesiz isteğine ulaşır. İlk önce bu dua beş kere okunacak. Bu Nâd-1 Ali duasının temizliğidir. الله صمدى من عندك مددى و عليك معتمدى⁷ Nâd-1 Ali duasını bir kere okursa bu duayı beş kere okuyup bitirmiş (gibi) olur. Ey yardımın babası Ali! Bana yardım et, beni anla. Her okuduğunda bu kısmı okuyan amacına erişir. Kırk özelliğin ilki şudur: Eğer bir kişi bir topluluğun arasında esir olup çaresiz kalırsa toprağa gidip yedi kere

[1b] (bu duayı) okuyup o tarafa saçarsa ulu Tanrı'nın emriyle o yaratılmışlar bozguna uğrar. İkincisi eğer bir kişinin düşmanlarının arasında korkusu varsa her gün yetmiş iki kere (bu duayı) okursa düşmanlar bozguna uğrar. Üçüncüsü eğer bir kişiye büyü yapılsa hiçbir yolla halledilmezse yedi yerden su alınıp bu sözcükler yedi kere (okunup) üflenir, (bu suyla) gusül aldırılır ve bundan bir damla içirilirse (büyü) hükümsüz olur. Dördüncüsü eğer bir kişiye zehir verilirse bu duayı safran ve miskle çiniye yazıp suda yıkayıp on iki kere okuyup (kendisine) içerilirse zehir kâr etmez. Beşincisi eğer hastaya hiçbir hekim çare bulamazsa yetmiş kere yağmur suyuna (bu duayı) okuyup içerilirse şifa bulur. Altıncısı eğer bir kişinin önüne zor bir iş

[2a] gelirse veya bir üzüntüye tutulursa kurtulmak için bin kere (bu duayı) okursa o üzüntü mutluluğa dönüşür. İşleri gönlündeki gibi olur. Yedincisi padişahı bir kişiye kızdığında o kişi yanına giderken yedi kere (bu duayı) okursa öfkesi lütufa dönüşür. Sekizincisi bir kişi bir yere elçi gönderdiğinde elçinin kulağına üç kere (bu duayı) okuyup gönderirse sözü mutlaka kabul görür. (Elçi) çabuk döner. Dokuzuncusu cuma gününün ilk saatlerinde kırk sekiz kere (bu duayı) okursa biriyle konuştuğunda ne kadar düşmanlık duyarsa duysun bu kişiye (karşı) şefkatli olur. Onuncusu eğer bir kişi suçlanırsa her sabah kırk kere (bu duayı) okursa

[2b] bu suçlamalar kişiden giderilir. Herkes bu kişinin edipliliğini söyler, (suçlamalardan) kurtulur. On birincisi uykusunun gelmemesi için cuma namazından sonra yirmi beş kere (bu duayı) okursa uykusu mutlaka gider. On ikincisi zengin olmak için her sabah

⁷ Tanrı benim dayanağımdır. Senden destek alırım ve sana güvenirim.

konuşmadan önce doksan bir kere (bu duayı) okursa mutlaka zengin olur. On üçüncüsü ihtişamının çok olması için her gün beş yüz kere (bu duayı) okursa ihtişamlı olur. On dördüncüsü düşmanını bağlamak için yetmiş gün (boyunca) her gün yüz on beş kere (bu duayı) okursa düşmanları bu kişiye itaatkâr olurlar. On beşincisi gerektiğinde

[3a] birinin gözünden gizlenmek için yetmiş kere (bu duayı) okursa düşmanlarının gözünden gizlenmiş olur. On altıncısı düşmanlarının dilini bağlamak için on gün (boyunca) her gün on yedi kere (bu duayı) okursa düşmanlarının dili bağlanır. On yedincisi bütün isteklerine erişmek için her gün yirmi dört kere (bu duayı) okursa her isteğine erişir. On sekizincisi hastalar şifa bulmak için on gün (boyunca) her gün seksen kere (bu duayı) okursa şifa bulur. On dokuzuncusu nazar ve dil bağlamak için üç gün (boyunca) her gün yirmi kere (bu dua) okunursa kötü gözlerden ve kıskançların dilinden emin olunur.

[3b] Yirmincisi gizli hazinelerin açık ve görünür olması için kırk gün (boyunca) her gün yetmiş kere (bu duayı) okursa hazineler bu kişiye mutlaka görünür olur. Yirmi birincisi Hz. peygamberi düşte görmek için yattığı yerde içtenlikle üç bin kere (bu dua) okunursa peygamber mutlaka düşte görünür. Yirmi ikincisi ilahi sırları ortaya çıkarmak için her gün beş yüz kere (bu duayı) okursa sırlar ortaya çıkar. Yirmi üçüncüsü hapislikten kurtulmak için yedi gün (boyunca) her gün altmış kere (bu duayı) okursa kurtulur. Yirmi dördüncüsü isteğine erişmek ve

[4a] her isteğinin olması için dokuz gün (boyunca) her gün on beş kere (bu duayı) okursa niyeti, gönlündeki gibi gerçekleşir. Yirmi beşincisi kayıp sırların keşfedilmesi için kırk gün (boyunca) her gün altmış yedi kere (bu duayı) okursa ilm-i ledünni⁸ sırrı bu kişiye açık olur. Yirmi altıncısı düşmanlarının katloluğu için, onlardan kurtulmak için yedi gün (boyunca) her gün yetmiş kere (bu duayı) okursa düşmanları yok olurlar. Yirmi yedincisi düşmanları kovmak için sekiz gün (boyunca) her gün yetmiş kere (bu duayı) okursa düşmanlardan

[4b] emin olur. Yirmi sekizincisi hikmet ilmini öğrenmek için her gün ikinci namazı vaktinde yetmiş kere (bu duayı) okursa hikmet ilmi bu kişiye açık olur. Yirmi dokuzuncusu nimetlerin bol olması için ve yüceliğinin artması için ve kendisinin değerli olması için her gün on altı kere (bu duayı) okursa yüceliği, nimetleri ve değeri çok olur. Otuzuncusu bolluk ve serbestlik için beş gün (boyunca) her gün dört yüz kere (bu duayı) okursa bolluk ve serbestlik olur. Otuz birincisi mutluluk için, amaçlarına ermek için on

⁸ Gizli hakikatleri konu alan ve bu yolla insanı manevi kurtuluşa ulaştırdığına inanılan ilim.

[5a] altı gün (boyunca) her gün beş kere (bu duayı) okursa isteği gerçekleşir. Otuz ikincisi saygın yaratılmışlar arasında yer bulmak için her gün on kere (bu duayı) okursa bulur. Otuz üçüncüsü iki kişinin arasındaki düşmanlığın giderilmesi için yirmi gün (boyunca) her gün yirmi kere (bu dua) okunursa giderilir. Otuz dördüncüsü düşmanı bu yerden o yere, bu evden o eve göndermek ve kovalamak için otuz gün (boyunca) her gün otuz kere (bu duayı) okursa (düşmanı) yok olur. Otuz beşincisi toplumun içinden anlaşmazlığın

[6a] yok olması için otuz gün (boyunca) her gün yirmi beş kere (bu dua) okunursa yok olur. Otuz altıncısı yürekli olmak için, korkaklığın bu kişiden gitmesi için yirmi gün (boyunca) her gün elli kere (bu duayı) okursa bu kişi yürekli olur. Korkaklık ve yüreksizlik bu kişiden giderilir. Otuz yedincisi düşmanlarının yok olması için altı gün (boyunca) her gün yüz kere (bu duayı) okursa düşmanı güçsüz olur. Otuz sekizincisi düşman bu kişiye azgınlık ederse onu yok etmek için on gün (boyunca)

[6b] her gün bin kere (bu duayı) okursa düşmanlarından emin olur. Bu kişi düşmanlarına galip gelir. Düşman harap olur. Otuz dokuzuncusu bütün büyük ve küçük isteklerin kabul edilmesi için on bin yedi yüz kırk dokuz kere okursa bütün büyük ve küçük istekleri kabul edilir. Muratlarına erişirler. Pek çok sıfat ile vasıflandırılan ulu dua budur. Eğer bütün özellikleri anlatılırsa uzun olur, okuyucu ve yazıcı usanır diye özetledik. Her kim şüphe ederse kafir olur. Bundan Tanrı'ya sığınırız.

Notlar

Metin, Çağatay Türkçesinin genel özelliklerini taşımaktadır. Ancak bu bölümde metinde Çağatay Türkçesinden ayrılan özellikler gösterilecektir.

- Metinde katmerli zamir çekimine iki örnek bulunmaktadır: *anıydın, şunıydın*.
- Çağataycada yeterlik fiili olarak çoğunlukla *al-* kullanılır (Argunşah, 2017, s. 210). Metnimizde *al-* ile kurulan yeterlik yapısında ünlü çatışması nedeniyle yan yana bulunan iki ünlüden biri çoğunlukla düşmektedir: *kıla al- > kılal-*
- Çağatay Türkçesinde akuzatif durumu, üçüncü kişi iyelik ekinden sonra genellikle *-n* biçimindedir. Ancak metinde *-ni* olarak geçmektedir (Eckmann, 2021, s. 73): *her kişi bu kişiniñ edebdānlığını ayıtkay*.

Bu örnek dışında akuzatif durumunun, üçüncü kişi iyelik ekinden sonra geldiği bir örnek bulunmamaktadır.

- Çağatay Türkçesinde hâl eklerinin birbirinin yerine kullanılması meselesinde *yalın hâl* iyelik eklerinden sonra genellikle *akuzatif* yerine kullanılır (Kaymaz, 2007, s. 350). Metinde bu

durumun bir örneği bulunmaktadır: *düşmenlerniğ tili bağlanmak için on kün her kün on yite mertebe okusa düşmenlerniğ tili beste bolğay.*

- *yiber-* fiili, *iber-* olarak /y/siz biçimi ile görülür.

1a

اسناد ناد علی بو ترور مونک خاصیتی تولاد
 اشک دین قرق خاصیتی نی بیان قلیندی اما
 اول نصابه تیکوزکای نصابه تورت مینک
 اوج یوز قرق اوج مرتبه دور نصابه تیکوزگان
 دین کمن هر عددی خواه لاسا او قوغای خدای
 تعالی ننگ فرمانی سله پشتک حاجتی روا بو لقا
 اول بودعانی بش مرتبه او قوغای دعای ناد
 علی ننگ اعتصامی دور الله حمدی من عندک
 مددی و علیک معتمدی آندس دعای ناد علی
 نه بر مرتبه او قوغای بودعانی بش مرتبه او
 قوغای که اختتامی دور یا ابو العیث اغثنی
 یا علی ادرکنی هر او قوغاند اشبو قسم او قوغا
 مقصود یغیه تیر قرق خاصیت نینگ او تقوی
 بود و رکه اگر کشتی بر جمع نینگ ارا سید اگر قفا
 بولوب در مانده بولسپ تو قوغای تیره مرتبه

1b

او قوب شول طرف کاسا جسا خدای تعالیٰ شنگ
 امری پیلہ اول خلاق مقهور بولگا ایکنی اگر کشی
 شنگ دشمن لارا اسید او تور قوبخی بولسا
 هر کون یتیمش ایک مرتبه او قوسا دسین مار
 مقهور بولگا او جوخی اگر کشی نه سحر جادو و معلقا
 بولسا سج وجه پیلک ش ده بولسا بولکات
 نه یتیم مرتبه یتیم جاه دین سوا لب شولکادم
 قلب غسل قلدورسا پر ذره هم شولکادم
 ایچورسه سحر باطل بولور تور قوبخی اگر کشی کا
 زهر برکان بولسا دعایه اپار زعفران پیلہ
 چینی غده یتیم سودا یوب یتیم اول ایک مرتبه
 او قوب ایچورسا زهر کار قلماعای بشینخی
 اگر اغریق غده سج طبیب علاج قیلا مانغان بولسا
 یتیمش مرتبه میخور سویی غده او قوب ایچورسه
 شفا تاپقای الینی اگر کشیکا بر مشکل اسس

پیش

2a

پیش کت یا بر غم که گرفتار بولسا احوال
 بولاق او چون مینک مرتبه او قوب اول غم
 بشا دلنی غم مبدل بولور ایش لاری کوکلی
 داکید کفایت بولور شیخی اگر بادشاهی بر
 کیشکا غضب قتلور بولسا بار غوجیه
 مرتبه او قوب باری غضب لطف عنایت
 کا اور دلو سکر شیخی اگر کشی بر طرف کا
 ایلی ایبار دلو بولسا اوج مرتبه ایلی
 شک قولایق قوب آیار سا البته
 سوزی معقول بولوب پات یا نغای
 لوقوز و شیخی ازین کوز اولیق ساعت
 فرق سکر مرتبه او قوب هر کوم سوز لا
 هر قانچ دشمن بولسا هم بولشکا مهران
 بولغای او غم شیخی اگر کیشکا نهمت بولغا
 بولسا هر ضیاح فرق مرتبه او قوب

2b

بوکشیدن تهمت کوتااریلکای هرکشی
 بوکشی سنک او بدالیقی نه آیتقای حلا
 بولغای اون برنجی اولیقوسی کلما سلیک
 او چون نماز جوهر دین کین یکرما بئش مرتبه
 او قوپا البتہ اولیقوسی دفع بولور اون
 اکلغی غنی و توانکر بولاق او چون هر یامد
 سوز لاماس دین ایلکری توفان بر مرتبه
 او قوپا البتہ غنی و بی نیاز بولغای اکر
 او چون دولت و شمتی زیاده بولاق
 او چون هر کون بئش یوز مرتبه او قوپا
 محتشم و مکرم بولغای اون تور تو بچی
 دشمنی لایقیدیکا الماق او چون تمیزش
 کون هر کون یوز اون بئش مرتبه او قوپا
 دشمن لاری بوکشیک مطیع و فرمان
 بردار بولغای اون بئشینی حاجت

بولون

3a

بولغان وقت ده کشتی سنک کوزیدین مخفی
 بولماق اوچون تیش مرتبه او قوسا دشمن
 لار سنک کوزیدین محبوب بولغای اون شیخی
 دشمن لار سنک تیلی باغلاماق اوچون اون
 کون هر کون اون یته مرتبه او قوس دشمن
 لار نینگ تیلی بسته بولغا اون شیخی جمیع مراد
 لاری حاصل بولماق اوچون هر کون بیکرمه تورت
 مرتبه او قوس هر مرادی بولسا حاصل بولور
 اون سکر شیخی اعزاق لار شفا تاپماق اوچون
 اون کون هر کون سکن مرتبه او قوس
 شفا تاپقای اون تو قوز و شیخی چشم زخم
 اوچون تیل باغلاماق اوچون اوج کون
 هر کون بیکرمه مرتبه او قوس یمان کوز لار
 دین و چاسپ لار نینگ تیلیدین ایلین بولور

3b

یکرینجی کنج لار ظاہر و کشف بولماق او چون
 قرق کون ہر کون تمش مرتبہ او توپ
 البتہ بوکشت کا کنج لار ظاہر بولماق ککر برنجی
 حضرت رسالت پناہ صلی علیہ وسلم
 نے توشیدہ کورماک او چون تیا دوغان
 یریدہ پاک لیک پہلہ اوج مینک مرتبہ
 او قوس البتہ انحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
 نے توشیدہ کورکای یکرہ الکنی اسرار
 الہی کشف دہ بولماق او چون ہر کون
 بش یوز مرتبہ او قوس اسرار کشف
 بولماق یکرہ او چون کچوس دین
 خلاص بولماق او چون بیتہ کون ہر کون
 التمش مرتبہ او قوس خلاص بولماق
 یکرہ تور توغنی برآمدن حاجات یعنی

حاجت

4a

حاجتی روا بولماق هر حاجتی تا میغه تا تک
 او چون تو قوز کون هر کون او ن بلس
 مرتبه او قوس مطلبی کو تکله خواه لاغان
 داغی دیک حاصل بولغای یکره ییخی
 غیب لار کشف بولماق او چون
 قوق کون هر کون التمش بیه مرتبه
 او قوس اسرار علم لدنی نه بو کیشی
 کشته قسغای لار یکره الیخی دشمن
 لار قتل بولماق او چون اولاردی کشته
 لیتق با پاق او چون بیه کون هر کون
 همش مرتبه او قوس دشمن لاری
 مهور و فانی بولغای یکره ییخی دشمن
 دفع بولماق او چون سکر کون هر کون
 یتمش مرتبه او قوس دشمن لاری

4b

امان بولغای بکرمه سکرینی علم حکمت
 تحصیل قلماق او جون هر کون نماز
 پیشین و تمید ایشمش مرتبه او
 علم حکمت مولکات ده بولغای
 بکرمه تو توز و بخی نعمتی زیاده بولان
 و دولتی آرتماق و اوزمی اولوغ
 و بلند بولماق او جون هر کون او
 الله مرتبه او تو بساد دولت و نعمتی
 و رفعتی زیاده بولغای او توز و بخی
 زیاده لیک کشاده بولماق او جون
 بش کون هر کون تورت یوز مرتبه
 او تو بسا زیاده و کشاده بولغای
 او توز بر بخی سعادت او جون
 مقصد لاریکای تاک او جون اون

الله

5a

الله کون هر کون بش مرتبه او قوس
 مقصودی حاصل بولغای او توز الکنی
 عزت و شکوه خلایق ارا سید مرتبه
 تا پحاق او چون هر کون او مرتبه
 او قوس تیار او توز او جوخی ایگ کشف
 ننگ ارا سید بن بغض و عداوت
 کوتاریلیک او چون یکره کون هر کون
 یکره مرتبه او قوس بغض و عداوت
 ارا ... دین کوتاریلیک ای او توز
 تور تو بنجی دشمنی بو مجله دین اول
 مجله کایا بو اوی دین اول اوی کا
 کوجورماک و توغلاماق او چون او توز
 کون هر کون او توز مرتبه او قوس
 نابو بولغای او توز بشینی جمعیت
 ننگ ارا سید بن اختلاف و عداوت

6a

دفع بولاق او جون او توز کون هر
 کون یکرمه بش مرتبه او قوسا دفع
 بولغای او توز التخی شجاعت لیک
 و دلیر بولاق او جون تور قونجاق
 لبق و یورک سیز لیک بوکشده دفع
 بولاق او جون یکرمه کون هر کوسه
 اللیک مرتبه او قوسا البته بوکشی
 دلیر و شجاعت لیک بولغای تور قونجاق
 لبق و یورک سیز لیک بوکشده دفع
 دفع بولغای او توز یخی دشمن دفع
 بولاق او جون البته کون هر کون یوز
 مرتبه او قوسا دشمنی خوار و زبون
 بولغای او توز سکر بیخی دشمن
 بوکشیکا طغیان و عریبه قیل
 ان دفع قلماق او جون اون کون

6b

هر کون مینک مرتبه او قوس دشمن
 دین امین بولغای بوکیشی دشمن
 دین مظفر و منصور بولغای دشمن
 بست بولغای او تورتو قوز و بنجی
 جمیع کل و جزوی حاجت لاری روا
 بولاق او جون اول مینک مرتبه
 او قوسا یته یوز قرق تو قوز مرتبه
 او قوسا جمیع کل و جزوی حاجت
 لاری روا بولغای مراد لار لغزینگی
 چندان صفت لاری سیلان و صف
 قیلغان دعای معظم و مکرم بو ترو
 اگر جمیع خاصیت لارینی بیان قیلسا
 طویل بولور او تو غوجی و پتکوجی ملا
 بولور دیب مختصر قیلدوق هر کون مینک
 کلتورس کافر بولور نفوذ باسدن دیک

بسیح

Sözlük

‘adāvet < Ar. ‘adāvat. Düşmanlık.

‘aded < Ar. ‘adad. Sayı, tane.

ağrık Hasta.

al- Almak.

‘alā < Ar. ‘alā. Yüce, ulu.

allāh < Ar. allāh. Tanrı.

almaq Almak.

alta Altı.

altıncı Altıncı.

altmış Altmış.

ammā < Ar. ammā. Ama, fakat.

andın Ondan.

ān < Far. ān. “o” anlamına gelen işaret zamiri ve işaret sıfatı.

anı Onu.

anıñ Onun.

ara Ara, aralık.

‘arbede < Ar. ‘arbada. Kavga.

artmaq Çoğalmak.

ayıt- Demek, söylemek.

āzīne < Far. ādīna. Cuma günü.

bağlanmaq Bağlanmak.

bāmdād < Far. bāmdād. Sabah.

bar- Gitmek, varmak.

bāṭıl bol- < Ar. bāṭıl + Tür. bol-. Batıl olmak.

ber-āmedan-ı ḥacāt < Far. bar-amedān + Ar. ḥacāt. Dileğine erişmek.

beste bol- < Far. *basta* + Tür. *bol-*. Bağlanmak.

beyān kııl- < Ar. *bayān* + Tür. *kıl-*. Anlatmak.

bīniyāz < Far. *bīniyāz*. Arzusuz, ihtiyaçsız.

bile İle, birlikte. ↔ **bilen**

bilen İle, birlikte. ↔ **bile**

bir Bir.

bir- Vermek.

birinçi Birinci.

biş Beş.

bîşek < Far. *bî* + Ar. *şek*. Kuşkusuz.

bişinçi Beşinci.

bit- Yazmak.

bitgüçi Yazıcı.

bol- Olmak.

bolmağ Olmak.

bu Bu.

buğz < Ar. *buğz*. Öfke, düşmanlık.

bülend < Far. *buland*. Yüce, değerli.

cādū < Far. *cādū*. Büyü.

cāh < Far. *cāh*. Yer, mevkî.

cem^cī < Ar. *cam^c* + Far. *ī*. Topluluk.

cem^ciyyet < Ar. *cam^ciyyat*. Topluluk.

cüzvī < Ar. *cuz^cī*. Küçük.

çendān < Far. *çandān*. Pek çok.

çeşm-i zaḥm < Far. *çaşm* + Far. *zaḥm*. Nazar.

çīnī < Far. *çīnī*. Çini, porselen.

def^e bol- < Ar. *daf^e* + Tür. *bol-*. Ortadan kalkma.

dem kııl- < Far. *dam* + Tür. *kıl-*. Üfleme.

dermānde bol- < Far. *darmānda* + Tür. *bol-*. Çaresiz olmak.

devlet < Far. *davlat*. Talih.

dik Gibi.

di- Demek.

dilir bol- < Far. *dilir* + Tür. *bol-*. Cesur olmak.

du^eā < Ar. *du^eā*. Dua.

dur- Ek fiil.

düşmen < Far. *duşman*. Düşman.

ebū'l-ğays Kişi adı.

edebdānlık < Ar. *adab* + Far. *-dān* + Tür. *-lık*. Edeplilik.

eger < Far. *agar*. Eğer.

elbette < Ar. *albatta*. Mutlaka, kesinlikle.

emr < Ar. *amr*. Buyruk, emir.

esrār-ı ilāhī < Ar. *asrār* + Ar. *ilāhī*. İlahi sırlar.

esrār-ı ʿilm-i ledünnī < Ar. *asrār* + Ar. *ʿilm* + Ar. *ladunnī*. Gizli hakikatleri konu alan ve bu yolla insanı manevi kurtuluşa ulaştırdığına inanılan ilim.

evvel < Ar. *avval*. İlk.

evvelkı < Ar. *avval* + T. *-kı*. İlk, birinci.

fānī < Ar. *fānī*. Ölümlü.

fermān < Far. *farmān*. Buyruk, emir.

fermānberdār < Far. *farmānbardār*. İtaatkâr, baş eğen.

ğam < Ar. *ğam*. Keder, üzüntü.

ğanī vü bīniyāz bol- < Ar. *ğanī* + Far. *bīniyāz* + Tür. *bol-*. Zengin, ihtiyaçsız olmak.

ğanī vü tevānger bol- < Ar. *ğanī* + < Far. *tavāngar* + Tür. *bol-*. Zengin olmak.

ğayb < Ar. *ğayb*. Kayıp.

ğazab < Ar. *ğazab*. Öfke.

genc < Far. *ganc*. Hazine.

giriftār bol- < Far. *giriftār* + Tür. *bol-*. Esir olmak.

ğufrān < Ar. *ğufrān*. Affetme.

ğusl < Ar. *ğusl*. Boy abdesti.

hācāt < Ar. *hācāt*.

hācet < Ar. *hācet*. İhtiyaç, gereksinim.

hāhla- < Far. *hāh* + T. *-la-*. İstemek.

halāş < Ar. *halāş*. Kurtuluş.

halāyık < Ar. *halāyık*. Yaratılmışlar, insanlar.

hār u zebūn bol- < Far. *hār* + Far. *zebūn* + Tür. *bol-*. İtibarsız olmak.

hāsıd < Ar. *hāsıd*. Kıskanç.

hāşıl bol- < Ar. *hāşıl* + Tür. *bol-*. Ortaya çıkmak.

hāşşiyet < Ar. *hāşşiyat*. Özellik.

hāzret < Ar. *hāzrat*. Yüce kabul edilen

kimselerin adlarının başına saygı, övme,

yüceltme amacıyla getirilen unvan.

hem (1) < Far. *ham*. Kuvvetlendirme edatı.

hem (2) < Far. *ham*. Bütün.

her < Far. *har*. Her.

hiç < Far. *hiç*. Hiç, asla.

hudā < Far. *hudā* + Ar. *ta^cālā*. Ulu tanrı.

ıpar Misk.

iber- Göndermek.

içür- İçirmek.

ih̄tilāf < Ar. *ih̄tilāf*. Anlaşmazlık, uyuşmazlık.

ih̄titām < Ar. *ih̄titām*. Bitirme, son verme.

iki İki.

ikinci İkinci.

‘ilāc kııl- < Ar. *‘ilāc* Tür. *kıl-*. İyileştirmek.

ilçi Bir uzlaşma sağlamak veya iş bitirmek için birinin yanına gönderilen kimse.

ilgeri Önce, evvel.

illig Elli.

‘ilm-i hikmet < Ar. *‘ilm* + Ar. *hikmat*. Bilgelik ilmi.

imīn < Ar. *amīn*. Emin, güvenilir.

‘ināyet < Ar. *‘ināyat*. Lütuf.

isnād < Ar. *isnād*. Dayanak.

iş İş, uğraş.

i‘tişām < Ar. *i‘tişām*. Gunahtan sakınma.

iv Ev.

ivrül- Evrilmek.

‘izzet < Ar. *‘izzat*. Saygı gösterme, ağırlama.

kāfir < Ar. *kāfir*. Dinsiz.

kañça Ne kadar.

kār kııl- < Far. *kār* + Tür. *kıl-*. İşe yaramak.

qatl bol- < Ar. *qatl* + Tür. *bol-*. Ölmek.

qayd < Ar. *qayd*. Bağ, zincir.

kelimāt < Ar. *kalimāt*. Sözcükler.

kilmeslik Gelmeme.

keşf < Ar. *kaşf*. Ortaya çıkarma.

qıl- Etmek, yapmak.

kılal- Yapabilmek.

kılmağ Yapma.

kırk Kırk.

kısm < Ar. *kısm*. Bölüm.

ki < Far. *ki*. Ki.

kifāyet bol- < Ar. *kifāyat* + Tür. *bol-*. Yeterli olmak.

kil- Gelmek.

kiltür- Getirmek.

kim Kimse.

kin Sonra.

kişi Kişi.

korğunç bol- Korkusu olmak.

korğunçaqlık Korkaklık.

köçürmek Affetme.

köñül Gönül.

kör- Görmek.

körmek Görme.

köteril- Götürülmek.

köterilmek Götürülme.

köz Göz.

koğlamağ Kovalamak.

kulağ Kulak.

küllī < Ar. *küllī*. Çok.

kün Gün.

küşādhlık < Far. *goşād* + Tür. *-lık*. Serbestlik.

küşāde bol- < Far. *goşāde* + Tür. *bol-*. Çözümlemek.

küşāde kııl- < Far. *goşāde* + Tür. *kıl-*. Çözümlemek.

ledünnī < Ar. *ladunnī*. Tanrı katı.

lütf < Ar. *lutf*. Lütuf, incelik.

maḥalle < Ar. *maḥalla*. Mahalle.

maḥbūs < Ar. *maḥbūs*. Hapsedilmiş, tutuklu.

maḥcūb bol- < Ar. *maḥcūb* + Tür. *bol-*. Gizlenmek.

maḥfī bol- < Ar. *maḥfī* + Tür. *bol-*. Gizlenmek.

maḥhūr bol- < Ar. *maḥhūr* + Tür. *bol*. Yenilmek.

maḥşad < Ar. *maḥşad*. Amaç.

maḥşūd < Ar. *maḥşūd*. İstenen.

ma^ckūl bol- < Ar. *ma^ckūl* + Tür. *bol-*. Kabul görmek.

manşūr < Ar. *manşūr*. Tanrı'nın yardımıyla galip gelmiş, muzaffer.

maḥlab < Ar. *maḥlab*. Amaç.

melāl bol- < Ar. *malāl*. Usanmak.

mertebe < Ar. *martaba*. **1.** Kere, defa. **2.** Mertebe.

mihrbān < Far. *mihrbān*. Şefkatli.

miḥ Bin.

mu^cazzam < Ar. *mu^cazzam*. Azametli, büyük.

muḥtaşar kııl- < Ar. *muḥtaşar* + Tür. *kıl-*. Özetlemek.

muḥteşem < Ar. *muḥtaşam*. Görkemli.

muña Buna.

munıñ Bunun.

murād < Ar. *murād*. İstek.

mu^ctemed < Ar. *mu^ctamad*. Güvenilir.

mutī^c vü fermānberdār bol- < Ar. *mutī^c* + Far. *farmānbardār* + Tür. *bol-*. Boyun eğmek.

muzaffer < Ar. *muzaffar*. Galip gelen.

mübeddel bol- < Ar. *mubaddal* + Tür. *bol-*. Değiştirilmek.

mükerrem < Ar. *mukarram*. Saygıdeğer.

müşkil < Ar. *muşkil*. Zor.

nābūd bol- < Far. *nābūd* + Tür. *bol-*. Yok olmak.

nād < Ar. *nād*. Ses

namāz-ı cum'a < Far. *namāz* + Ar. *cum'a*. Cuma namazı.

namāz-ı pişin < Far. *namāz* + Far. *pīşīn*. İkinci namazı.

ni'met < Ar. *ni'mat*. Bolluk.

nişāb < Ar. *nişāb*. Asıl, esas.

niyāz < Far. *niyāz*. İstek.

oķu- Okumak.

oķuķuķı Okuyucu.

ol O.

olar Onlar.

onunķı Onuncu.

on On.

otuz Otuz.

otuzunķı Otuzuncu.

öz Kendi.

pādşāh < Far. *pādşāh*. Padişah

pāklik < Far. *pāk* + Tür. *-lik*. Temizlik.

pat Çabuk.

penāh < Far. *panāh*. Sığınak.

pest bol- < Far. *past* + Tür. *bol-*. Harap olmak.

pīş < Far. *pīş*. Ön.

ref^ʿet < Ar. *raf^ʿat*. Yücelik.

revā bol- < Far. *ravā* + Tür. *bol-*. Uygun olmak.

risālet < Ar. *risālat*. Elçilik.

sa^ʿadet < Ar. *sa^ʿadat*. Mutluluk.

sā^ʿat < Ar. *sā^ʿat*. Saat.

şabāḥ < Ar. *şabāḥ*. Sabah.

saç- Saçmak.

şifat < Ar. *şifat*. Özellik.

sır < Ar. sır. Gizem, sır.

siḥr < Ar. *siḥr*. Büyü.

sikiz Sekiz.

sikizinçi Sekizinci.

siksen Seksen.

söz Söz.

sözle- Söylemek.

su Su.

şādliḳ < Far. *şād* + T. *-liḳ*. Mutluluk.

şecā^ʿatlik bol- < Ar. *şacā^ʿat* + Tür. *-lik* + Tür. *bol-*. Cesur olmak.

şekk < Ar. *şakk*. Şüphe, kuşku.

şifā tap- < Ar. *şifā* + Tür. *tap-*. İyileşmek.

şol Şu.

şubu İşte bu.

şukūh < Far. *şukūh*. Görkem, azamet.

şuniñ Şunun.

şuña Şuna.

ṭabīb < Ar. *tabīb*. Hekim.

taḥşīl kıl- < Ar. *taḥşīl* + Tür. *kıl-*. Öğrenim. görmek.

tamām < Ar. *tamām*. Bütün.

tap- Bulmak.

ṭaraf < Ar. *ṭaraf*. Taraf, yön.

ṭavīl < Ar. *ṭavīl*. Uzun.

tevānger < Far. *tavāngar*. Zenginlik.

til Dil.

tofraḡ Toprak.

toḡsan Doksan.

toḡuz Dokuz.

toḡuzunçı Dokuzuncu.

tola Çok.

töhmet bol- < Ar. *toḡmat* + Tür. *bol-*. Suçlanmak.

tört Dört.

törtünçi Dördüncü.

ṭuḡyān u ʿarbede kıl- < Ar. *ṭuḡyān* + Ar. *ʿarbada* + Tür. *kıl-*. İtaatsizlik etmek.

tur- Yardımcı fiil.

tüş Düş.

u < Far. *u*. Ve. ↔ **ü, ve, vü**

uluḡ Yüce.

uyḡu Uyku.

ü < Far. *u*. Ve. ↔ **u, ve, vü**

üç Üç.

üçün İçin.

üçünçi Üçüncü.

ḡaşmet < Ar. *ḡaşmat*. Görkem.

vaqt < Ar. *vaqt*. Zaman.

vaşf kıl- < Ar. *vaşf* + Tür. *kıl-*. Nitelemek.

ve Ve. ↔ **u, ü, vü**

vech < Ar. *vach*. Yol.

vü Ve. ↔ **u, ü, ve**.

yā < Far. *yā*. Ey.

yā Yoksa, veya.

yaman Kötü.

yamğur Yağmur.

yan- Dönmek.

ya[°]nī < Ar. *ya[°]nī*. Yani.

yat- Yatmak.

yene Yine, yeniden.

yigirme Yirmi.

yigirminçi Yirminci.

yir Yer.

yit- Ulaşmak.

yite Yedi.

yitiñçi Yedinci.

yitgür- Götürmek.

yitgüz- Götürmek.

yitmek Ulaşma.

yitmiş Yetmiş.

yu- Yıkamak.

yüreksizlik Yüreksiz olma durumu.

yüz Yüz sayısı.

za'ferān < Ar. *za'farān*. Safran.

zāhir bol- < Ar. *zāhir* + Tür. *bol-*. Açık olmak.

zāhir ü keşf bol- < Ar. *zāhir* + Ar. *kaşf*+Tür. *bol-*. Açığa çıkmak.

zebūn < Far. *zabūn*. Düşkün.

zehr < Far. *zahr*. Zehir.

zerre < Ar. *zarra*. Azıcık.

ziyāde bol- < Ar. *ziyāda* + Tür. *bol-*. Artmak.

ziyādelik < Ar. *ziyāda* + Tür. *-lik*. Fazlalık.

Kaynakça

Argunşah, M. (2017). *Çağatay Türkçesi*. İstanbul: Kesit.

Eckmann, J. (2021). *Çağatayca el kitabı*. (çev. G. Karaağaç) Ankara: Türk Dil Kurumu..

Kaymaz, Z. (2007). Çağatay Türkçesinde isim hal eklerinin birbiri yerine kullanımı.

II. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı: İhsan Doğamacı'ya Armağan (s. 350-354). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Sarıkaya, M. S. (1998). Bektâşî-Alevîlerde bir dua: Nâdı Ali. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi* (5), 17-31.

Yıldırım, R. (2018). *Geleneksel Alevilik*. İstanbul: İletişim

Extended Abstract

The Nâd-ı Ali prayer, which translates as *call to Ali*, is of great importance in the Alevi-Bektashi tradition. It is believed that this prayer, which is invoked in times of need to receive help, brings many benefits. Legend has it that the Archangel Gabriel delivered this prayer to the Prophet Muhammad during the Battle of Uhud, a moment of calamity. The text analysed is a Turkish Chagatai manuscript describing the merits of the Nâd-ı Ali prayer as recited by Alevi-Bektashi communities. Thirty-nine benefits of reciting this prayer are described in the text: Thirty-nine favours of reciting this prayer are described in the text: *isnâd-ı nâd-ı ʿalî bu turur munîḡ ḡâşşiyeti toludur*. However, due to the extensive nature of the text, a full explanation of its contents is considered impractical so as not to unduly tyre both the reader and the author. Therefore, only a partial account is given here: *çendân şıfatlar bilen vaşf kılğan duʿâ muʿazzam u mükerrem bu turur eger cemîʿ ḡâşşiyetlerini beyân kılsa tavîl bolur okuḡuçı ve bitḡüçi melâl bolur dip muhtaşar kılduk*.

The text describes, in a structured order, the situations that are believed to benefit from the recitation of the Nâd-ı Ali prayer, accompanied by explanations of the relevant rituals to be observed: When a person is trapped in the midst of a group of people and is helpless, when a person is afraid of his enemies, when a person is bewitched and cannot be cured by any means, when a person is administered poison, when no physician can find a cure for the patient, when a person is faced with a daunting task or is overwhelmed with grief, when the Sultan is angry with a person, when an envoy is sent somewhere, when someone speaks to someone, no matter how much animosity he feels, to forgive him, when a person is accused, to prevent someone from falling asleep, to be rich so that one has much glory, to bind the enemy, to hide from someone's eyes if necessary, to bind the tongue of his enemies, to gain access to all supplications, for the healing of the sick, to bind the evil eye and the tongue so that hidden treasures are open and visible, to see the Prophet Muhammad in dreams, to reveal divine secrets, to avoid captivity, to have access to supplications and to fulfil all supplications, for the discovery of lost secrets, for the slaying of his enemies to get rid of them, to drive away enemies, to learn the science of wisdom, for the abundance of blessings, for the increase of fame, for abundance and freedom, for happiness, for fulfilment, for finding a place among the honoured creatures, for the removal of enmity between two people, for sending or chasing the enemy from one place to another or from one house to another house, for the disappearance of discord within the community, for being courageous, for removing cowardice from a person, for the

destruction of enemies when the enemy rages against a person, for destroying him, for the fulfilment of all requests, great or small.

The manuscript, which is archived in the Bodleian Library of Oxford University (MS. Ind. Inst. Pers. 122), consists of six folios appended to the end of a manuscript containing two Persian texts. There is no indication of the shelfmark or the author. The folios with the numbers 1a, 1b, 2a, 2b, 5a, 6a and 6b contain 15 lines and the other folios 14 lines. There is no writing on folio 5b, probably because the shadow of the writing on the back of the page is too strongly reflected on the front. However, a contextual examination reveals that the following folio runs seamlessly and without interruption. The text lacks any vowel points. The writing is clearly legible. In the part of the manuscript in which the merits of the Nâd-ı Ali prayer are explained, there is neither an Arabic translation nor a translation of the prayer.

In the introductory chapter of the study, details of the Nâd-ı Ali prayer were explained and its origins and meaning within the Alevi-Bektashi communities were explained. Subsequently, after transcribing the text, it was translated into Turkish. It is noticeable that the text originally displays the typical characteristics of Chagatai Turkish. The linguistic features that differ from Chagatai Turkish are therefore described in the notes to the review.

As it was not possible to create an index within the article for reasons of space, a dictionary was created instead. When compiling the dictionary, generally understandable terms were omitted. Furthermore, in the bibliography section, in addition to the sources cited, additional sources consulted during the transcription of the text have been included for comprehensive referencing.

This work aims to contribute to the studies on Chagatai Turkish, as each newly published text contributes to the research of the Turkish language and clarifies some linguistic aspects that have not yet been clarified.